

Шевчук В. О.,
доктор економічних наук, професор,
т.в.о. завідувача кафедри обліку, аудиту та оподаткування;
Національна академія статистики, обліку та аудиту (м. Київ)

ПРИРОДНІ ЗАСАДИ ІНСТИТУЦІОНАЛІЗМУ ТА ОБЛІКОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ ЕКОНОМІКИ

Осмислення української перемоги у теперішній повномасштабній війні спричиняє необхідність «вжитися думкою у поняття субстанції» [1, с. 461]. Обраний підхід належить класти в основу протидії російським намірам демілітаризації та денаціоналізації країни. Бо якщо наміри демілітаризувати нас уперше зазнали краху ще на початку війни, то актуальність протидії намірам денаціоналізувати Україну зростає третій рік поспіль.

Субстанційне бачення протидії завоюванню нашої країни має й інші виміри. Так, якщо під час I і II світових чи так званої холодної та інших воєн ХХ ст. протидія ворожим намірам перебувала на смертоносному полі, то сучасна Україна із 27.02.2022 докорінно змінює парадигму війни ХХІ ст. Теперішня війна відбувається в епоху ноосфери, а її гібридний характер крім іншого являє собою зіткнення смертоносних і життєствердних наративів. Це передбачає, що українська перемога у нинішній війні може і повинна досягатися виключно на життєдайному полі.

Відтак ключі до перемоги знаходяться в Україні. Адже духовно-інтелектуальні надбання, якими вона володіє, вказують на субстанційну передумову мілітарного потенціалу країни. Симбіоз цих надбань та збройного потенціалу створюють духовно-матеріальну потугу суспільних сил, покликану бути запорукою української та загальнолюдської перемоги у гібридній війні. Подальшим досягненням перемоги є демонтаж Російської Федерації та системна деконструкція гілок злочинної влади, її ідеологічного, інформаційного та іншого обслуговування. Наша остаточна перемога досягатиметься завдяки імплементації рятівної еколого-економічної моделі суспільно-господарського буття з метою запобігання планетарному колапсу.

Запорукою повоєнного відродження є відповідні духовно-інтелектуальні надбання. У національній економічній думці ще у 80-і роки ХХ ст. обґрунтовано інституційний підхід. Його засадам також властива субстанційна основа. Це означає, що, в умовах повоєнного відродження «всі суспільні інститути й сама державність» мають формуватися «у залежності від того, як ми розуміємо природу додаткової вартості». Водночас зворотній зв'язок вказує, що «від того, як сформована держава, залежить існування або ... відсутність» додаткової вартості [1, с. 383].

Наголосимо: якраз ця залежність є визначальною для повоєнного відродження економіки. Її структуру розглядатимемо з погляду суспільно-господарського освоєння сфер живого, неживого й розумного. Відтак

біоенергетичний потенціал, щорічно примножуваний у сфері живого, є запорукою прогресу в решті сфер господарського буття суспільств. Пропонований підхід вважаємо адекватним застосуванню для здійснення функцій управління, зокрема для облікового забезпечення, спрямованого на відродження економіки.

З огляду на те, що ні теорія обліку, аналізу та аудиту, ані їх чинна практика не передбачають інтерпретації абсолютної додаткової вартості як об'єкта обліку та інших управлінських функцій, стає необхідним "розпізнавання" природи додаткової вартості та її нових тлумачень [2]. Очікувана ефективність пропонованих новацій впливає із введення в науковий обіг новітньої інтерпретації природи додаткової вартості. З одного боку, її належить розуміти як принципово нову економічну категорію - енергію прогресу, котра являє собою біологічну енергію, яку щорічно виробляє хліборобство [1, с. 128]. Своєю чергою новітня дефініція енергії прогресу також визначається як фізичний аналог абсолютної додаткової вартості [1, с. 364, 366].

Беручи до уваги сутність і назву досліджуваної категорії, необхідно зробити наступні пояснення. Передбачуваний прогрес, який обіцяє її застосування, досягається на перетині господарського освоєння сфер живого і неживого через запровадження їхньої керованості розумним. Як зазначалося, саме ці сфери є визначальними для освоєння названих сфер та взаємозалежності між ними. Відповідно вихід із кризи полягає у подоланні спотвореності господарського розподілу суспільного продукту між цими сферами.

Вважаємо, що дотримання природничих засад інституціоналізму в процесі побудови облікового забезпечення управління економікою потребує сукупності відповідних теоретичних положень, які іменуємо "точками опори". Умовно виокремлюємо онтологічні, метрологічні та методологічні положення [3, с. 285-286].

Як доведено, саме енергію прогресу як життєдайну сутність абсолютної додаткової вартості належить класти в основу онтологічного розкриття обліку. Вище також показано, що якраз енергія прогресу дозволяє "розпізнавати" природу додаткової вартості, яка є найважливішою умовою інституційного підходу до природничого тлумачення та повоєнного відродження економіки.

Енергію прогресу як фізичний аналог абсолютної додаткової вартості кладемо в основу метрологічного розкриття сутності обліку. Ця інтерпретація енергії прогресу своєю чергою веде до кількох принципово нових понять, які свого часу запровадили д-р С.Подолінський і М.Руденко. Цими новітніми поняттями є енергетичний бюджет людства, абсолютний капітал, енергетична модель сучасної цивілізації тощо.

Викладені положення щодо визнання та вимірювання енергії прогресу надають можливість її подальшого методологічного віддзеркалення в системі обліку. Беручи енергію прогресу за об'єкт, ми кладемо її в основу розкриття облікової методології. Відтак методологічні зміни пропонується здійснювати, модифікуючи основоположний елемент облікової методології - баланс [4]. Беручи злаки за основу економіко-енергетичних вимірювань, ми пропонуємо

типи змін у балансі та відповідну декомпозицію балансового узагальнення [5]. Пропоновані балансові узагальнення стосуються як суспільства загалом, так і окремих господарств. Їхня верифікація за допомогою класичної типології змін у балансі засвідчує прийнятність їх застосування на макро- і мікроекономічному рівнях.

Енергію прогресу можна подавати у математичній, графічній, табличній формі чи вербально описувати в евристичному вигляді. Лапідарний математичний вигляд формули енергії прогресу свідчить, що вона є джерелом капіталотворення. Це положення має і зворотне доведення: адекватний вимогам сталого розвитку процес рефінансування покликаний сприяти примноженню енергії прогресу. Формула енергії прогресу потребує особливо ґрунтовного розкриття як світова константа. Адже те, що енергія прогресу є "тілом" формули, а водночас – об'єктом обліку і споріднених управлінських функцій, являє собою явище, котре чи не вперше зустрічається в економічній науці і господарській практиці.

Природниче окреслення інституціонального підходу до облікового забезпечення управління передбачає запровадження в науковий обіг енергії прогресу як новітньої інтерпретації природи додаткової вартості. Відповідно це відкриває можливості побудови обліку на оновлених онтологічних, метрологічних та методологічних засадах. Викладені положення надають керівникам, які приймають управлінські рішення, фактографічну інформацію, релевантну для повоєнного відродження економіки.

Список використаних джерел

1. Руденко М. Енергія прогресу. Вибрані праці з економії, філософії і космології. Іїв «Кліо», 2015. 680 с.
2. Куцик П., Шевчук В., Дерун І. STEM і становлення новітньої парадигми бухгалтерського обліку // Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. 2022, Том 4 (45).
3. Шевчук В.О. Новітній каркас побудови обліку: Концептуальне окреслення "точок опори" // Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції «Обліково-аналітичне забезпечення системи менеджменту підприємства». Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2017. 308 с.
4. Шевчук В. Трансформація економіки та модифікація обліку: методологічні аспекти взаємодії // Економіка України, 1997. №4.
5. Шевчук В. Проблеми управління рівноважним довгостроковим розвитком економіки на засадах фізичної економії // Облік і фінанси, 2016. №4.